

ชื่อวิทยานิพนธ์ : ศึกษาแนวคิดเรื่องความตายในคัมภีร์พุทธศาสนาเถรวาท

ผู้วิจัย : พระสมุห์สุทธิพงษ์ สิริวิพัฒน์ (อาวุธพันธ์)

ปริญญา : พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (พระพุทธศาสนา)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

: พระมหาสุรชัย วราสโก (บูรณะวังศิลา), ป.ธ. ๗, พธ.บ., M.A., Ph.D.
(Vedic Studies)

: ผศ.ดร. ณัฏฐ์ ศรีดี, ป.ธ.๙, พธ.บ., ศศ.ม., Ph.D. (Philosophy & Religion)

วันสำเร็จการศึกษา : ๓๑/มีนาคม/๒๕๕๘

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีวัตถุประสงค์ ๓ ประการ เพื่อศึกษาแนวคิดเรื่องความตาย ในคัมภีร์พุทธศาสนาเถรวาท เพื่อศึกษาหลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับความตายในคัมภีร์พุทธศาสนาเถรวาท และเพื่อศึกษาแนวทางการปฏิบัติต่อความตายในคัมภีร์พุทธศาสนาเถรวาท โดยการศึกษาข้อมูลจากคัมภีร์พุทธศาสนาเถรวาท ได้แก่ พระไตรปิฎก อรรถกถา ฎีกา และคัมภีร์อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เรียบเรียง บรรยาย ตรวจสอบ โดยอาจารย์ที่ปรึกษา และผู้เชี่ยวชาญ จากการศึกษาพบว่า

จากการศึกษาแนวคิดเรื่องความตายในคัมภีร์พุทธศาสนา พบว่า คือการทอดทิ้งร่างกายไว้ ร่างกายแตกสลายไป ไม่มีการเคลื่อนไหว โดยอวัยวะทุกส่วนหยุดการทำงานหรือการขาดสิ้นชีวิตในภพหนึ่ง ๆ ไปสู่อีกภพหนึ่ง ๆ ซึ่งความตายแบ่งเป็น ๒ ประเภท ได้แก่ ๑) กาลมรณะ คือความตายตามกาล ๒) อกาลมรณะ คือความตายโดยกาลอันไม่สมควร ซึ่งความตาย เหล่านี้แบ่งเป็นความตายสมมติ ความตายชั่วขณะ และความตายเด็ดขาด โดยมีเหตุ คือตายเพราะสิ้นอายุตายเพราะสิ้นกรรมตายเพราะสิ้นอายุและสิ้นกรรม ตายเพราะประสบอุบัติเหตุ ตายเพราะความเกิดเป็นปัจจัย ตายเพราะการกระทำ ตายโดยสภาพคือตายเอง ตายเพราะสิ้นอายุ และตายเพราะสิ้นบุญ

หลักธรรมที่เกี่ยวกับความตายในการศึกษาครั้งนี้ ได้ศึกษามรณัสสติ ซึ่งเป็นวิธีที่นำความตายมาพิจารณาให้เกิดประโยชน์ มรณัสสติ คือการระลึกถึงความตาย เป็นอุบายวิธีปฏิบัติที่นำความตายมาเป็นอารมณ์พิจารณาเนื่อง ๆ อุบายวิธีดังกล่าวนี้ ต้องมีหลักการปฏิบัติที่ถูกต้องตามที่พระพุทธเจ้าตรัสสอนให้ภิกษุพิจารณาความตายดังนี้ว่า พึงเป็นอยู่ได้เพียงชั่วขณะ เคี้ยวกินคำข้าว ๑ คำ หรือพึงเป็นอยู่ได้เพียงชั่วขณะหายใจเข้า หายใจออกหรือหายใจออกหายใจเข้า ภิกษุผู้พิจารณาเช่นนี้ชื่อว่า ผู้ไม่ประมาท หากเจริญมรณัสสติอย่างแรงกล้าก็จะทำให้สิ้นอาสวะได้

จากการศึกษาแนวทางการปฏิบัติต่อความตายในคัมภีร์นั้น พบว่า พระพุทธศาสนามีวิธีสอนให้บุคคลคลายความกลัวตายออกจากใจหลายวิธีด้วยกัน วิธีหนึ่งที่ได้ผลและสามารถ

นำมาใช้ปฏิบัติได้จริงในชีวิตประจำวัน ก็คือการระลึกถึงความตายที่ตนเองและบุคคลอื่นจะประสบอย่างแน่นอน การระลึกถึงความตายนี้ เรียกว่าการเจริญมรณัสสติ ถือว่าเป็นกัมมัฏฐานที่มีความสำคัญอย่างหนึ่งในพระพุทธศาสนา ที่พระพุทธองค์ได้ตรัสสอนแก่พุทธบริษัททั้งหลายในโอกาสต่าง ๆ ฉะนั้นเราต้องคำนึงถึงความตายอยู่เนืองนิตย์ ด้วยการพิจารณาเห็นชีวิตเหมือนกับน้ำค้างบนยอดหญ้าที่พอต้องแสงอาทิตย์แล้วก็พลันเหือดแห้งหายไป ให้พิจารณาเห็นชีวิตเหมือนกับโคที่ถูกนำไปสู่โรงฆ่าสัตว์ ยิ่งเดินเร็วเท่าใดก็ยิ่งใกล้ต่อความตายเท่านั้น เมื่อพิจารณาได้เช่นนี้ ก็ทำให้เป็นผู้ไม่ประมาทในชีวิต แล้วรีบชวนชายทำคุณงามความดี ทำบุญกุศล เพื่อจะได้ไปเกิดในภพภูมิที่ดี เพราะมีหลักอยู่ว่า คนทำกรรมดีย่อมไปสู่สุคติภูมิ คนทำกรรมชั่วย่อมไปสู่ทุคติภูมิ ซึ่งในเรื่องหลักกรรมกับเรื่องพบภูมิมีความสัมพันธ์สอดคล้องกับคนเราอย่างแยกไม่ออก คนทำกรรมอันใดไว้ จะเป็นผู้รับผลของกรรมอันนั้น จะดีหรือชั่วก็ตาม กรรมดีย่อมส่งผลให้ได้รับความสุข กรรมชั่วย่อมส่งผลให้ได้รับความทุกข์ ไม่มีใครหลีกเลี่ยงหนีกรรมได้ ควรยึดสิ่งที่ดี มีทาน ศีล ภาวนาเป็นอารมณ์ คนที่รักษาจิตให้ผ่องใสไว้ได้แล้ว ตายไปจะเกิดในสุคติ หากรักษาจิตไว้ไม่ได้ ก็ทำให้จิตใจเศร้าหมอง นึกถึงกรรมเล็กน้อยถึงทำความดีไว้มากช่วยไม่ได้ ต้องไปเกิดในทุคติภูมิแน่นอน